Oxana POPA
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

SOCIOCRITICA: OBIECTUL DE STUDIU, CONCEPTE, ŞCOLI ŞI CERCETĂTORI REPREZENTATIVI

Socio-criticism: the object of study, concepts, schools and representative researchers

Abstract: The comprehensiveness of the literary work is produced only in the social context. Over time various methods/perspectives have profiled on the text, which were interested distinctly of this aspect, the most recent being socio-criticism. Its stake consists in the analysis of the modalities through which society is reflected in textual structures. In contrast to the sociology of literature, socio-criticism intends to investigate the text to all its levels: semantic, syntactic, narrative. The difficulty of defining this discipline was conditioned by its various interpretations given by different schools (Vincennes, Montpellier, Montréal), from the linguistics acceptations to those going beyond the literary specifics. Although it comes up against difficulties in defining the subject matter and the work area, the socio-criticism proves its viability and affirms itself as a new method and a new perspective on the text relying on the already known information.

Keywords: socio-criticism, literature sociology, cultural subject, sociality, discourse, social discourse, text, socio-historical context, intratext, extratext.

Rezumat: Comprehensivitatea operei literare se produce doar în contextul social. De-a lungul timpului s-au profilat diverse metode/ perspective asupra textului care au fost interesate anume de acest aspect, cea mai recentă fiind sociocritica. Miza acesteia constă în analiza modalităților prin care societatea se reflectă în structurile textuale. Spre deosebire de sociologia literaturii, soiocritica îşi propune examinarea textului la toate nivelurile: semantic, sintactic, narativ. Dificultatea definirii acestei discipline a fost condiționată de interpretările care i s-au dat în cadrul mai multor şcoli (Vincennes, Montpellier, Montréal), care au variat de la accepțiile apropiate de lingvistică până la cele ce depăşesc specificul literar. Deşi întâmpină unele dificultăți în definirea obiectului de studiu şi a arealului de lucru, sociocritica îşi dovedeşte viabilitatea şi se afirmă ca o nouă metodă şi o nouă perspectivă asupra textului în linia celor deja cunoscute.

Cuvinte-cheie: Sociocritică, sociologie a literaturii, subiect cultural, socialitate, discurs, discurs social, text, context socioistoric, intratext, extratext.

Opera literară nu poate fi examinată în afara contextului social, întrucât „orice creație artistică este şi practică socială” [1]. De-a lungul ultimului secol au existat câteva

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

discipline care au avut drept obiectiv cercetarea modalităţilor prin care fenomenele sociale sunt reprezentate în planul ficţiuni. Una dintre cele mai recente, sociocritica îşi propune să analizeze cauza şi felul în care are loc trecerea faptelor sociale în fapte de limbaj, sarcina ei constând în restabilirea legăturii dintre text şi contextul în care este produs.

Termenul de *sociocritică* (*socio* „aliat", „însoţitor", „societate" şi *critică*, în sensul de judecată de valoare) este inventat de Claude Duchet, care îl foloseşte în articolul său *Pentru o sociocritică sau variaţii despre un început* (1971), publicat în revista „Littérature", pentru a denumi un tip de lectură socioistorică a textului. Obiectivele sociocriticii rezidă în evidenţierea structurilor sociale, având ca punct de pornire structurile textuale. În centrul atenţiei ei stă „textul ca loc în care se manifestă o oarecare socialitate" [2, p. 123], modul în care societatea este reflectată în structurile textului literar.

Sociocritica ia naştere în plină epocă structuralistă, păstrând însă legătură strânsă cu *sociologia literaturii*. Claude Duchet este cel care face primele delimitări terminologice. Conştient de faptul că interpretările vor avea de înfruntat un val de polemici, Claude Duchet îşi începe studiul cu un avertisment: „Nu este sigur că termenul de sociocritică […] va putea fi scutit de orice ambiguitate" [3, p. 177]. Într-adevăr, articolul lui Claude Duchet a generat o multitudine de definiţii şi chiar un reviriment teoretic cu varii orientări şi şcoli, precum:

– *Şcoala de la Vincennes*, care optează pentru o lectură socioistorică a textului, avându-i ca exponenţi pe Claude Duchet, în jurul căruia s-au grupat Isabelle Tournier, Stéphane Vauchon, Patrick Maurus, Xavier Bourdenet, In-Kyoung Kim, Roseline Tremblay, Pierre Barbéris. Aceşti cercetători pun accentul pe statutul social al textului, pe istoricitate şi pe ideologie;

– *Şcoala de la Montpellier*, în frunte cu Edmond Cros, care privilegiază studiul lingvistic al textului literar, pledând şi pentru reabilitarea subiectului cultural. Sociocritica este considerată o teorie a textului şi a subiectului;

– *Şcoala de la Montréal*, cu cercetători precum Marc Angenot, Régine Robin, André Belleau, Gilles Marcotte, preocupaţi îndeosebi de condiţia discursului social, de consideraţiile şi tipologia subiectului (subiect anonim, subiect colectiv). Dezbaterile lor teoretice au loc în cadrul CIADEST (Centrul Interuniversitar de Analiză a Discursului şi Sociocritică a Textelor) şi CRIST (Centrul de Cercetări Interunivesitare în Sociocritica Textului).

Sociocritica a avut şi reprezentanţi care nu au aderat la o şcoală anumită cum sunt Pierre V. Zima şi Henri Mitterandm, dar au avut o contribuţie importantă la dezvoltarea ei teoretică.

O puţin altă încercare de definire a sociocrtiticii aparţine CRIST-ului, descrisă într-un manifest postat pe site-ul www.site.sociocritique-crist.org. Potrivit autorilor, „sociocritica nu este nici disciplină, nici teorie. Cu atât mai mult, ea nu este o sociologie şi, cu atât mai puţin, o metodă. Ea este *o perspectivă*. Astfel ea are ca principiu fondator o hermeneutică generală, de la care pot deriva numeroase problematici individuale coerente şi mutual compatibile" [4].

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

Sociocritica întâlneşte şi în continuare probleme de definire. În cadrul unui colocviu, la Toronto, Henri Mitterand afirma: „Noi nu am reuşit (...) să elaborăm o definiție a sociocriticii şi nici măcar o conştiință clară a obiectivelor, perspectivelor şi limbajelor ei" [5, p. 17]. După Pierre Popovic, dificultatea definirii constă „Nu pentru că ea nu ar mobiliza resurse teoretice şi nu ar pune întrebări metodologice în dorința de a cunoaşte, ci pentru că ea vizează, întâi de toate, particularul şi nu generalul. (…) a face sociocritică înseamnă a convoca laolaltă analiza textului şi analiza tematică, naratologia, retorica, poetica, analiza discursului, lingvistica textuală etc." [4, p. 14].

Sociocritica se focalizează pe efortul de a citi modul prin care societatea este reflectată în text, altfel spus, ea caută existența unei societăți în structurile textuale. Ea se bazează, pe de o parte, pe aporturile sociologiei literare, iar pe de altă parte, pe contribuțiile structuraliştilor, încercând să le combine. Potrivit sociocriticii, în centrul analizei se află textul, el este obiectivul prioritar căruia i se acordă cea mai mare importanță. Spre deosebire de abordările formaliste, care îl consideră ca fiind o structură pur lingvistică şi îl analizează independent de orice element exterior, sociocritica urmăreşte să descopere dimensiunea socială a textului. Producerea operei este un fapt social care rezultă din anumite condiții sociale şi instituționale specifice. Problema receptării operei şi a rolului pe care îl joacă instituția literară este importantă pentru că vizează o complexitate vastă, care este *contextul socioistoric*. Cititorul are funcția primordială în înțelegerea discursului literar.

Analiza sociotextuală presupune o metodă articulată pe un dublu mecanism: *comprehensiunea*, care constituie o analiză detaliată a operei în ceea ce priveşte structurile ei interne: timpul, spațiul, personajele, temele, compoziția, limbajul (*intratextul*) şi *explicarea*, care elucidează relațiile posibile între structurile textuale şi structurile externe ale textului, acestea fiind de natură socială, istorică, politică şi ideologică (*extratextul*).

Sociocritica este o continuare a sociologiei literaturii, motiv pentru care adesea aceste două direcții sunt confundate. Claude Duchet şi Edmond Cros punctează clar diferențele dintre obiectul de studiu al sociocriticii şi cel al sociologiei. Primul subliniază faptul că „sociocritica nu este o sociologie a literaturii şi nu are doar literatura ca obiect de cercetare, ci toate ansamblurile sociosemiotice. […]. Obiectivul sociocriticii este studiul socio-istoric al reprezentărilor" [4, p. 7]. În acelaşi timp, Edmond Cros menționează faptul că „...la o primă vedere, sociologia literaturii şi sociocritica pot crea impresia că se suprapun şi au obiective identice, dar dincolo de aceste suprapuneri aparente se întrevăd preocupări total opuse" [4, p. 7].

Distincția dintre aceste două orientări, care aparent se suprapun, rezidă în obiectul de cercetare. Dacă sociocritica se axează pe structurile textuale şi pe relația acestora cu societatea, pe „analiza internă a textelor şi funcționarea limbajului" [6, p. 125], interesându-se şi de modurile de gândire, fenomenele de mentalitate colectivă, stereotipuri şi presupoziții, sociologia este preocupată de un domeniu mai larg, cumulând condițiile de producere cu cele de distribuire şi receptare a operelor. Sociologia literaturii nu exclude, însă din câmpul său de interes, diversele coduri, limbaje, teme, subiecte, tradiții, diferite

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

situații legate de context, valori, doar că ele sunt concepute ca parte integrantă a socialului. Ea percepe literatura „ca pe un fenomen la care participă numeroase instituții şi indivizi care produc, consumă, judecă operele” [7, p. 24]. Sociologia literaturii îşi concentrează cercetările asupra faptelor literare în corelație cu socialul. Spre deosebire de sociocritică, ea are ca finalitate legătura dintre operă şi societate, întrucât societatea există înaintea operei, scriitorul reflectând-o, transformând-o în operă – produs al propriei imaginații.

Dat fiind faptul că sociocriticii i se recunoaşte caracterul interdisciplinar, „oricât de interdisciplinară ar fi, sociocritica nu este o sociologie a literaturii. Ea vizează *statutul socialității în text* şi nu statutul social al textelor sau al autorilor. Nuanța este importantă, deoarece cele două demersuri nu sunt compatibile” [8, p. 15]. Prin urmare, sociocritica este o direcție de cercetare nouă, care îşi împrumută doar instrumentarul metodologic din alte discipline, dar care îşi formulează propriile obiective în investigarea textului literar.

Discuțiile s-au dus în jurul utilizării noțiunilor de *text* sau *discurs* ca obiect de studiu al sociocriticii, mai concret al preferinței pentru una din ele. Părerile sunt împărțite în funcție de şcolile din Franța care pledează pentru *text* şi cele din Montréal care au optat pentru *discurs*. Cei care utilizează noțiunea de *text* privesc opera literară ca pe o expresie a viziunii unui grup social. Textul permite încorporarea mai multor ideologii în textura sa, fiecare dintre acestea purtând amprenta individualității vorbitorului.

De exemplu, Claude Duchet pledează pentru utilizarea noțiunii de *text* în formularea obiectului de cercetare: „În sens restrâns […] sociocritica vizează întâi de toate textul. Ea este lectură imanentă, reluând în acest sens abordările textului elaborate de critica formalistă. Dar finalitatea ei este diferită, deoarece intenția şi strategia sociocriticii este de a restitui textului aspectul său social. […]. Scopul ei este de a demonstra că orice creație artistică este şi practică socială” [7, p. 3]. Pornind de la ideea că sociocritica presupune totuşi o cercetare a textului, Claude Duchet consideră că socialitatea textului devine vizibilă în situația în care textul devine complementar sociotextului, căruia i se subordonează *extratextul* şi *co-textul*.

Cercetătorii CIADEST-ului, CRELIQ-ului sau ai Şcolii de la Montréal văd însă „literatura ca un discurs printre altele”. Această poziție, radicală mai ales la Marc Angenot, se opune celor pentru care literaritatea şi textul scris fac corp comun şi care se revoltă împotriva oricărei reducții sociologice: „Sociociocritica, aşa cum o înțeleg eu (Claude Duchet – *n.a.*), îmi pare, pe bună dreptate, mai preocupată de istoricitatea textelor decât de analiza discursului, care nu se reduce la raporturile contextului de origine” [6, p. 29]. Duchet îşi limitează analiza la spațiul textului. În viziunea sa, textul literar integrează discursurile sociale, permițându-le circularea în propria țesătură. Chiar dacă se referă doar la text, acesta este perceput în globalitatea sa. Însă textul în sine nu este „producător de discursuri” [6, p. 130].

Chiar şi în *Manifestul* elaborat de CRIST se subliniază faptul că „sociocritica este o practică de lectură activă a textelor” [9] şi că textul supus examinării sociocriticii poate fi nu doar unul literar, ci şi o cronică sportivă, o rețetă culinară, un slogan politic etc. Dificultatea apare în cazul analizei sociocritice a unui tablou, desen, poză, film, muzică.

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

Ar fi absurd să admitem o existență a sociocriticii în afara textului, de vreme ce acesta îi serveşte ca suport, este seva din care îşi extrage conținutul. Totodată, sociocritica se interesează de existența socială a textului, pentru că această prismă înlesneşte intrarea în profunzimea textului, permite articularea raporturilor dintre autor, text, societate, precum şi analiza intrinsecă sau extrinsecă a textului. Textul constituie condiția care asigură existența sociocriticii pentru că, după cum afirmă şi Roland Barthes: „Noțiunea de text e legată istoric de o întreagă lume de instituții: dreptul, Biserica, literatura, învățământul; textul este un obiect moral, el e scrisul care participă la contractul social" [10, p. 15]. Conservând, dar şi valorificând diferite sensuri, textul îşi asigură caracterul viabil, stând la baza comunicării umane, care este de fapt baza societății. Sociocritica are sarcina de a explica textul, elucidând factorii care au contribuit la realizarea sa şi relevând elementele sociale care îi stau la origine. Această perspectivă dezvăluie amprenta socialului infiltrat în text şi modalitatea prin care societatea se înscrie în text.

Delimitarea *textului* de *discurs* devine imperativă. Ideea de subordonare a *discursului* noțiunii de *text* se conține şi în dicționarul lui Maingueneau şi Charaudeau: „Discursul este conceput ca o incluziune a unui text în contextul său" [11, p. 186]. Distincția dintre *text* şi *discurs* este văzută de către Violeta-Mariana Grigorică în aspectul comunicativ. „Discursul se referă, susține cercetătoarea, la formele dialogice vorbite şi scrise, iar textul la cele monologice sau dialogice numai scrise" [12, p. 211]. Ion Plămădeală consideră, în *Opera ca text. O introducere în ştiința textului* că distincția porneşte de la ideea că „discursul este o *activitate* producătoare, iar textul este considerat ca *produs*, fiind o organizare lingvistico-formală a discursului" [10, p. 47].

Discursul social la care face referință sociocritica reprezintă vocea eului sau *doxa* – ansamblu de opinii comune ale membrilor unei societăți şi care sunt potrivite unui comportament social. Discursul face trimitere la opiniile comunității sociale: considerații, puncte de vedere etc., devenind un ecou al textului.

Şcoala de la Montréal, care susține ideea discursului social ca parte fundamentală a sociocriticii în detrimentul textului, îşi argumentează opțiunea după cum urmează: „Doar la acest nivel (al discursului social – *n.a.*) sociocritica are valoarea şi dimensiunea sa, deoarece integrează problematicii discursului social o analiză a specificității procedurilor de punere în text, definind prin ce procedee textualizarea se depărtează de simpla punere în discurs" [13, p. 48-49]. Marc Angenot defineşte discursul ca fiind „tot ce se vorbeşte şi se scrie într-o societate, tot ce se imprimă, tot ce se vorbeşte public sau se prezintă astăzi în media electronică. Tot ce se narează şi se argumentează, dacă considerăm că a *nara* şi a *argumenta* sunt două mari moduri de punere în discurs" [14, p. 13]. Vorbitorul este un individ social şi discursul său reprezintă de fapt un limbaj social, şi nu un dialect individual. Mai mult, într-o măsură mai mare sau mai mică el este şi limbaj ideologic, deoarece exprimă un punct de vedere diferit asupra lumii.

Şcoala de la Vincennes

Exponenții Şcolii de la Vincennes, care îl are ca mentor pe Claude Duchet, concep sociocritica ca pe o „sociologie a literarității" [15, p. 183], cercetând relația esteticului

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

cu socialitatea. În opinia acestora, textul literar „reflectă amprenta socială oricât de disimulată ar fi ea" [1]. Duchet optează pentru o lectură intrinsecă a textului, din motiv că discursurile sociale pot fi surprinse doar în interiorul textului.

Noua viziune asupra „lecturii textului" [16, p. 6] a dictat revizuirea raportului dintre sociocritică şi istoria literară. Problema istoricității a fost îndelung discutată de *noua critică*. Istoria implică o serie de relații dialectice, cu triplă valență: timpul obiectului studiat, timpul evenimentului în funcție de care este studiat şi timpul cercetării însăşi.

În încercarea de a-şi defini obiectul de cercetare, Claude Duchet explică modul de interacțiune dintre sociocritică şi lingvistică. În timp ce Edmond Cros, care efectuează cercetări în paralel cu Claude Duchet, privilegiază afinitatea sociocriticii cu lingvistica, Claude Duchet nu vede o compatibilitate între aceste două discipline. Distincția se impune la nivelul referențialității: „Lingvistica exclude referentul, pe când sociocritica se doreşte o lectură ascunsă, parodiată sau disimulată a referentului". Totodată, „sociocritica [...] pleacă de la exterior, de la socialitate, care nu fac obiectul lingvisticii, aceasta urmărind să pună în lumină sistemul limbii" [6, p. 126]. Dar acest fapt nu exclude posibilitatea unui „împrumut" din instrumentarul lingvisticii. Chiar dacă lingvistica propune o perspectivă diferită, menită să analizeze modul de funcționare a textului, iar sociocritica este interesată de posibilitățile care ar forța textul să depăşească tendința lui de închidere, în explorarea socialului ea se străduieşte să rămână mai mult în exterior, preluând diverse practici, precum modul de funcționare a unui sistem textual la nivelul structurilor textuale, raporturile dintre semnificat şi semnificant etc., completând cercetările efectuate în domeniu.

Sociocritica vizează textul şi socialitatea lui sau textul ca practică socială, interesându-se de modalitățile de trecere a problemelor sociale şi a intereselor grupului în plan semantic, sintactic şi narativ. Efectuând acest demers, ea are la bază trei piloni: *societatea romanului, sociograma* şi *ideologia.*

Societatea textului sau *a romanului* se relevă în structurile, valorile, ierarhiile sociale, ideologiile cu care face parte integrantă. Ea se limitează la spațiul textual acoperit de diegeză, acolo unde iau ființă personaje multiple, unde se realizează manifestări sociale şi unde se derulează cadrul narativ al romanelor.

Sociograma explică modalitatea prin care textul literar utilizează şi absoarbe discursuri sociale în roman. Această noțiune denotă „ansamblul vag, instabil, conflictual de reprezentări parțiale, aleatorii, în interacțiune unele cu altele, gravitând în jurul unui centru de asemenea conflictual" [4, p. 18]. Cu alte cuvinte, sociograma este un fapt social tipic pe care se altoiesc alte fapte sociale secundare, aferente. Cel mai frecvent, sociograma apare sub forma unui conflict: mai multe subteme negative sunt opuse celor pozitive. Ea permite decodarea operei ca produs al ficțiunii, dezvăluind socialitatea şi literaritatea ei. Acest concept este utilizat de către Duchet pentru a interpreta faptele istorice şi faptele literare.

Ideologia este axa menită să dovedească socialitatea textului literar. Socialitatea este rezultatul experienței personale sau a trăirilor individuale, dar şi produsul unui grup social care a modelat raportul scriitorului cu ideologia. Ca sistem de idei şi reprezentări

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

ce domină spiritul individului sau grupului social ideologia pune şi ea problemele sale: procesul de funcţionare, traseele pe care ea le urmează în textul literar, natura discursului. De aceea, este mai eficient a identifica mai întâi constituentul social al textului pentru a decoda mai târziu ideologia, care constituie un fel de amalgam de voci care se completează.

Demersul sociocritic al lui Duchet insistă pe considerarea textului în globalitatea lui. Pentru a vedea cum funcţionează textul, trebuie să înţelegem unde încep şi unde sfârşesc frontierele sale. Globalitatea textului dezvăluie două dimensiuni paralele care coexistă: *extratextul* (hors-texte) şi *co-textul* (co-texte). Extratextul include toate datele de ordin socio-istoric care au precedat opera, diverşi indici ai realităţii sociale extratextuale, exteriori diegezei, ca indici spaţio-temporali, coduri culturale, fapte istorice şi sociale, legi şi obiceiuri. În acest caz, cititorul este adesea antrenat, dincolo de proiectul iniţial al scriitorului şi e trimis de narator în afara cadrelor ficţiunii. Extratextul însoţeşte naraţiunea până la sfârşit. El devine locul inefabilului şi inexprimabilului. Co-textul se referă la „tot ce ţine de text şi face corp comun cu acesta” [1], referindu-se la momentele socio-istorice care se nasc odată cu opera şi se materializează în indicele de ordin spaţial, temporal, în codurile culturale, în faptele istorice şi sociale, obiceiuri etc., pe care le găsim configurate în text. Co-textul este echivalent, la Edmond Cros, cu „aparatul translingvistic”, avându-se însă în vedere ceea ce „transcrie” şi nu ceea ce „semnifică” [17, p. 2]. Claude Duchet consideră că sociocritica ar trebui să evalueze condiţia subiectului, el acordând o importanţă sporită subiectului scriiturii, şi nu autorului. Totodată el rămâne reticent în privinţa legăturii dintre discursul literar şi sociocritică, refuzând afilierea la teoria lui Marc Angenot, reprezentant al Şcolii de la Montréal. Dacă ar ilustra cu adevărat această corelaţie, literatura ar deveni un discurs printre altele, iar premisa ar fi contrară ideii că literaritatea şi textul scris ar merge mână în mână şi ar contrazice demersurile de factură sociologică. Cu atât mai mult, faptul ar impune schimbarea raporturilor dintre literatură şi lingvistică. Ceilalţi reprezentanţi ai Şcolii de la Vincennes s-au referit la alte aspecte. Roseline Tremblay şi-a centrat cercetările asupra romancierului fictiv, considerând scriitorul ca personaj fictiv, ca tip literar, de unde şi specificul studiilor sale. El va întreprinde şi o sociogramă a scriitorului. Laurence Rosier este preocupată de relaţia dintre sociocritică şi analiza discursului, considerându-le într-o relaţie de interdependenţă, dar cu toate acestea, analiza discursului are sarcina de a aduce în prim-plan „entităţi discursive mai mult sau mai puţin identificabile” [18], pe când sociocritica preferă omogenitatea obiectului său de cercetare şi restrângerea la examinarea textului literar. Xavier Bourdenet elaborează o teză ce reflectă modul în care se materializează sociocritica în romanul stendhalian, preocupat inclusiv de raportul dintre text şi istorie, iar Benjamin Mathieu urmăreşte atât afirmarea scriitorului-romancier din Quebec, cât şi modalităţile de conciliere a iniţiativelor literare cu practicile sociale, îndeosebi între anii 1919 şi 1945, perioadă de criză a literaturii de aici.

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

Şcoala de la Montpellier

Edmond Cros şi-a consacrat activitatea ştiinţifică cercetării sociocritice a textului. Perspectiva de interpretare pe care o promovează şi o dezvoltă îşi găseşte reflectarea în volumele *Sociocritica* şi *Subiectul cultural*. Aceste studii sintetice se centrează, în mod deosebit, pe problema subiectului cultural, unind „sociocritica de o nouă teorie a subiectului" [9].

Autorul consideră că naşterea sociocriticii se datorează efervescenţei teoriilor din a doua jumătate a secolului al XX-lea şi, mai ales, dezbaterilor şi polemicilor dintre structuralişti şi marxişti. Primii optau pentru o abordare contrară teoriei sociologice, de vreme ce „gândirea structuralistă se străduieşte să abolească istoria" [19, p. 12]. Marxiştii însă vor susţine strânsa corelaţie dintre text şi contextul social.

Meditaţia, componentă-cheie a sociocriticii, presupune revizuirea relaţiei dintre actul vorbirii şi cel al scriiturii. Nu putem pune un semn de echivalenţă între cel care vorbeşte şi cel care scrie, întrucât „eul care scrie este diferit de eul care vorbeşte" (Roland Barthes) [19, p. 41]. Actul vorbirii este, prin definiţie, social – doar într-un colectiv se formează deprinderile de comunicare. Mihail Bahtin confirmă aceasta: „... orice enunţ este produsul unei situaţii sociale complexe" [2, p. 50]. Copilul deprinde a vorbi în interacţiune cu alte persoane, prin actualizarea faptelor de limbă existente. Dat fiind faptul că „nu este un obiect inert" [21, p. 53], el implică un ansamblu de relaţii cu enunţurile anterioare.

Sociocritica priveşte textul ca pe o monadă care ia naştere la intersecţia unor discursuri contradictorii, specifice societăţii. Interdiscursivitatea, în analogie cu intertextualitatea, este, pentru Edmond Cros, „un mozaic de discursuri eterogene şi uneori contradictorii obţinute de subiectul cultural şi care alcătuieşte competenţa sa semiotică. Acest sistem compus din multiple reţele de semnificanţi dovedeşte lectura pe care a făcut-o subiectul cultural la timpul său şi, cu această ocazie, intervine ca focar activ al productivităţii textuale din momentul includerii sale în activitatea semiotică a scriiturii" [19, p. 197].

Analiza sociocritică a textului impune urmărirea traseelor ideologice; textul poartă amprenta tulburărilor sociale, a crizelor de diversă natură, comportă influenţa diferitor curente de gândire ale timpului (darwinismul, teoriile eugeniste sau viziunea antropologică propusă de William Z. Riplay).

Sociograma în termenii lui Edmond Cros, este echivalentă cu „ideologemul", desemnând „nivele intermediare care permit medierea între lume şi discurs" [18].

Edmond Cros dezvoltă teoria sociocriticii în baza ideii de subiect. Pornind de la premisa că această perspectivă se află la confluenţa dintre materialismul istoric şi psihanaliză, el percepe subiectul într-o ipostază dublă: ca eu conştient de propriile acţiuni şi ca un eu care suferă acţiunea. În cazul subiectului cultural, eul acestuia se confundă cu alte euri, „eul său este masca tuturor altora" [19, p. 116]. Fiecare individ aparţine, la un moment dat, unui subiect colectiv (în funcţie de clasa socială, generaţie, profesie etc.), fiecare categorie socială este purtătoarea unui limbaj tipizat. Subiectul cultural este în strânsă corelaţie cu subiectul transindividual sau ideologic, întrucât înlesneşte funcţionarea acestuia din urmă.

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

Demersul sociocritic inițiat de Cros pune în evidență piste semiotice concrete, purtătoare de ideologii care relevă raporturile insesizabile cu lumea, raporturi imperceptibile la nivelul trăirii imediate şi care se înscriu în text ca ansamblu al unei formații sociale. Metodologia sa constituie o cale de studiu al textului şi relația sa cu societatea în care apare. Ea urmăreşte să depisteze structurile de bază, să înțeleagă ideologia infiltrată în text pentru a releva conexiunile acestuia cu diverse practici sociale şi discursive, în scopul de a provoca o lectură impusă forțat din afară.

Edmond Cros presupune că există în fiecare text o combinare de elemente genetice care sunt responsabile de producerea sensului. Relevarea acestui sistem specific care face textul autonom în raport cu realitatea referențială, îi permite să afirme că „orice traseu ideologic învestit într-o structură textuală se deconectează de la ansamblul ideologic pentru a intra într-o nouă combinație, în care transferă propria capacitate de producere a sensului" [20, p. 14-15]. Şi pentru a consolida bazele efortului său de analiză, el evită să confunde viziunea ipotetică asupra lumii cu cea expusă în text. Pentru el, analiza sociocritică a producției literare s-a rezumat la următoarele obiective: pe de o parte, să analizeze structura profundă a textelor în raport cu structurile societății (socioeconomice, sociopolitice, socioculturale, structuri mintale) pe care le determină, pe de altă parte, să opereze un cumul simultan între istorie şi semiotică, între istorie – prin prisma semanticii, şi semantică – prin prisma istoriei.

Şcoala de la Montréal

Pe lângă şcolile franceze care aveau ca deziderate cercetarea sociocritică, pe cealaltă parte a oceanului, la Montréal, şi-a desfăşurat activitatea o altă şcoală, care s-a inspirat din tezele bahtiniene şi a acordat prioritate discursului. „Montréalul a devenit un teren fertil prin modul în care gândeşte ancorarea socială a literaturii, acolo ia ființă o şcoală care este moştenitoarea nu doar a ideilor lui Edmond Cros şi Claude Duchet, dar şi a celor împărtăşite de predecesorii acestora, printre care trebuie să-i situăm pe Germaine de Staël, Georg Lukács, Lucien Goldmann, Walter Benjamin, Jean-Paul Sartre, ş.a., gânditori anteriori sociocriticii propriu-zise care, primii, sesizează particularitatea scriiturii în relație cu configurațiile semantice care circulă în spațiul social" [8, p. 15].

Şcoala de la Montreal se inspiră din tezele bahtiniene şi preia o serie de „elemente fundamentale din teoriile savantului: analiza relațiilor dintre cultura populară şi literatură (carnavalescul şi marele eseu asupra lui Rabelais), studiul despre dialogism, punerea în evidență a cronotopurilor, luarea în calcul a tot ceea ce în materia textuală relevă eterogenul şi multiplul (polifonia, plurilingvismul, polisemia etc.) şi, mai ales, aportul determinant al conceptelor de intertext şi interdiscurs" [4, p. 23].

Pentru a evidenția specificul acestei şcoli punem în evidență trei nume reprezentative: Marc Angenot, care se află în fruntea şcolii, Gilles Marcotte şi Régine Robin. „Fiecare dintre aceşti critici îşi dezvoltă propriul demers, dar toți trei pornesc, în comun, de la lucrările lui Mihail Bahtin" [4, p. 16]. Aspectul vizat de discursul social, inițiat de către Marc Angenot, urmăreşte de fapt o interpretare mai puțin socială. În viziunea savantului, acesta exprimă „tot ce se spune şi se scrie într-o societate; tot ce se im-

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

primă, tot ce se vorbeşte public sau se prezintă în *media* electronică. Tot ce se narează si argumentează, dacă considerăm *a nara* şi *a argumenta* două mari moduri de punere în discurs" [21, p. 82]. El este de părerea că atât literatura, cât şi alte tipuri de discursuri de natură politică, ştiinţifică, medicală etc. fac parte din această totalitate atotcuprinzătoare – discursul social.

Încercând să identifice natura, compoziţia şi funcţiile discursului social, Angenot propune o pragmatică socioistorică care înseamnă, de fapt, ruperea definitivă cu vechile tentative de a percepe textul din perspectiva contextului său. Ba mai mult, el consideră că individul şi instituţia au posibilitatea de a anticipa anumite enunţuri şi, prin urmare, de a-şi determina tipul de discurs pe care îl doreşte, astfel – strategiile discursive determină poziţionarea mesajului în cadrul discursului social ca entitate globală. Datorită pluralităţii funcţiilor lor, discursurile sociale construiesc lumea, ele obiectivează şi relevă polifonia reţelei discursive, determină convieţuirea în limbaj, care este factorul esenţial al coeziunii sociale.

Din punct de vedere al practicii literare, Marc Angenot se interesează de modul în care literatura prelucrează ceea ce a fost spus, adică sistemele de reprezentare a lumii şi a vieţii sociale. Pentru el, scriitorul este mai întâi cel care percepe ştirile globale, negânditul, nespusul, sloganurile politice, clişeele, compilaţiile, maximele, diversitatea limbajelor şi temelor. Aceste fragmente, aceste bucăţi de figură nu sunt percepute ca „monade închise în sine, dar nici libere să se combine, aleatoriu, ci ca elemente semidisponibile, prezentând afinităţi (...) cu alte fragmente ale reprezentării" [22, p. 55]. Prin intermediul acestei instanţe care se structurează într-un sistem discursiv, scriitorul va fi în măsură să „reconstituie regulile dicibilului şi scriptibilului, o diviziune reglată de încercări discursive, reţele interdiscursive, reguli de formare a discursurilor determinate, dar şi o topică, maniere specifice unei societăţi şi o anumită sistematicitate a acceptabilului şi discursul legitim al unei epoci" [22, p. 54]. Angenot subliniază, de asemenea, că adevărata îndemânare de a alege şi auzi este, fără îndoială, primul act estetic al scriitorului, cel care dovedeşte forţă intuitivă în ceea ce se complotează în densitatea discursului social. Altfel spus, un mare scriitor este acela care e capabil să detecteze adecvat „în nebuloasa tematică, ceea ce ea poate reprezenta prin sinecdocă *misterul* social" [22, p. 59]. Analizând studiile lui Mihail Bahtin, Marc Angenot ajunge la ideea că „cunoaşterea literaturii este posibilă doar de gradul doi, ea vine întotdeauna *după*, într-un univers social pe care îl percepe saturat de vorbe, dezbateri, roluri ale limbajului şi retorici, ideologii şi doctrine care, toate, au pretenţia de *a servi la ceva*, de a cunoaşte şi ghida oamenii, conferind sens (semnificaţie şi direcţie) actelor lor în lume" [23, p. 12].

În viziunea lui Régine Robin, sociocritica, domeniu care iniţial avea influenţe formaliste, a evoluat, ulterior, către genetica textuală. Miza sociocriticii, în viziunea acesteia, este „statutul social în text şi nu statutul social al textului, este statutul istoricităţii în text şi nu statutul istoric al textului" [24, p. 124]. Ca şi colegii săi de breaslă, ea manifestă un interes sporit pentru opera lui Bahtin, dar şi pentru cercetările Şcolii de la Montréal, din care face şi ea parte. Marc Angenot, prin definiţia atotcuprinzătoare

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

pe care o oferă discursului, încearcă să demonstreze că în fiecare tip de discurs – medical, juridic, politic sau literar – circulă acelaşi nod tematic. În acelaşi timp, el se situează în perspectiva omologizantă care duce la dispariţia specificităţii discursului. Acest fapt o determină pe Régine Robin să afirme că: „Procesele de textualizare nu sunt văzute decât în funcţie de stereotipurile care circulă în ansamblul discursului social fără ca textul să aibă posibilitatea de a le transforma, de a le deplasa sau de a le ironiza. Perceput ca un discurs printre altele, textul literar iese banalizat, el îşi pierde literalitatea. Aici încă, el poate fi luat drept ceea ce nu este: o reprezentare a socialului" [25, p. 49].

Romanul continuă să fie genul dialogic prin excelenţă. El este „un fel de rezervor de imagini, de fraze, de cuvinte, de situaţii, de resorturi, de modele narative, un mediu cultural foarte puternic" [24, p. 124]. Înscrierea socialului în text determină „textul să producă un sens nou, să deplaseze regimul sensului, să producă altul decât cel schiţat de autor, să exprime tot ceea ce nu a fost spus, gândit, formulat; luând naştere un sens nou" [24, p. 125].

Procesul de înscriere a socialului în text este însoţit de ideologizare. În acest sens, Regine Robin distinge patru dimensiuni ale ideologicului:

• *Proiectul ideologic* trimite la intenţia iniţială a autorului, adică la ceea ce îl motivează din interior să ţină un discurs „despre lume";

• *Cadrul ideologic iniţial* desemnează sistemul de valori hegemonice de la care va porni autorul, fie printr-un raport conflictual, fie prin atitudinea conciliantă etc.;

• *Ideologia de referinţă* este „ceea ce guvernează, mai mult sau mai puţin, intenţiile autorului, orizontul ideologic în care se înscrie autorul" [26, p. 118];

• *Ideologia textului* este cea care decurge din toate procesele de textualizare, de estetizare şi ideologizare.

Gilles Marcotte îşi expune principalele idei în lucrarea *Le roman à l'imparfait*. Pronunţându-se asupra conceptului de literatură în general, Marcotte susţine că: „Literatura este ceva fragil, dar, în acelaşi timp, este una dintre cele mai importante posibilităţi de expresie a dorinţei de libertate individuală, cu atât mai mult în cazul în care textul este de valoare. Scopul criticii este de a sublinia această valoare, care depinde întotdeauna de modul în care o scriitură transcende circumstanţa care o traversează" [27, p. 16]. Când Marcotte scrie că „Trebuie să ştim să citim" (*Le roman à l'imparfait*), el sugerează că nimic nu va favoriza cunoaşterea societăţii dacă la lectură nu vom transforma textul în întrebare.

La Montréal, s-a înfiinţat, de asemenea, un Centru interuniversitar de analiză a discursului şi de sociocritică a textelor (CIADEST). Scopul acestuia este de a vedea în analiza discursului „nu doar practicile limbajului vieţii cotidiene şi discursurile/ideologiile domeniului public, dar şi ansamblul de câmpuri discursive, triviale, esoterice, care, interacţionând, alcătuiesc o cultură şi deci şi textele savante şi genurile estetice" [28].

Încercând să definească sociocritica, André Belleau stă la dubii dacă sociocritica poate fi considerată o metodă, fiind de părerea că ea cuprinde un domeniu mai vast

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

de cercetări, dar conchide că ea desemnează „ansamblul de mijloace conceptuale, analitice şi discursive puse în aplicare în studiul determinărilor şi semnificațiilor sociale a textelor literare” [29, p. 299]. Cu toate acestea, el semnalează un paradox: „sociocritica se reclamă, în acelaşi timp, ca teorie a textului şi ca teorie socială; este mai mult în căutarea unei teorii a textului decât a unei teorii sociale” [29, p. 301]. El consideră că „rolul sociocriticii nu este să aducă lumină asupra unui eveniment din viața unui autor, să releveze variantele unui text, ori să precizeze data genezei, cu toate că ar avea nevoie de aceste informații” [29, p. 305]. Pornindu-se de la prioritatea care i se acordă discursului în cercetarea sociocritică, se ajunge la etapa constituirii unei discipline autonome – analiza discursului, deşi unii cercetători nu o recunosc: „Analiza discursului se defineşte mai puțin ca o disciplină nouă, e mai curând un câmp de cercetare interdisciplinară” [30, p. 8]. Avantajul sociocriticii în raport cu cel al analizei discursului constă în tendința primei de „a fonda o teorie a literaturii, ambiție străină analizei discursului, care se vrea mai mult o hermeneutică” [18, p. 27].

O direcție aparte în cercetarea sociocritică îi aparține lui Pierre V. Zima. El îşi elaborează propriul demers teoretic şi concepe o reflecție sociolingvistică, orientându-se spre un domeniu particular al sociocriticii – sociologia textului. În încercarea de a-şi defini propriul demers, el susține că: „Punctul de plecare al acesteia trebuie să fie o teorie critică a societății, care nu se limitează la textul literar, dar care ține cont de toate discursurile ce coexistă şi interacționează în cadrul unei formații sociale: discursuri politice, juridice, religioase, ştiințifice şi literare” [31, p. 110]. Sociologia textului, în viziunea lui Zima, urmăreşte să dezvăluie interesele colective, luptele sociale, economice şi politice, pornind de la studiul câmpului lexical, semantic, sintactic, de la lectura intertextuală a operei, de la descifrarea sociolectelor şi a discursurilor, etc. Dacă e să ne referim la frontierele sociologiei textului, menționăm că „... este vorba despre un demers teoretic al cărui domeniu depăşeşte pe cel al literaturii. În calitate de sociosemiotică, sociologia textului analizează atât discursurile ideologice, cât şi cele teoretice în cadrul unei situații sociolingvistice, particulare în care teoriile interacționează cu sociolectele teoretice sau neteoretice (ideologice, publicitare sau literare). Ea este deci şi o teorie a ideologiei şi discursului teoretic, deci o *metateorie*” [32, p. 54]. Pentru a consolida statutul sociologiei textului în spațiul cercetărilor literare şi a contura suflul nou pe care îl aduce, Pierre Zima notează că „spre deosebire de metodele existente în sociologia literaturii, care se orientează spre aspecte tematice sau «ideale» ale «operei», sociologia textului se interesează de problema cunoaşterii, de modul în care problemele sociale şi interesele grupului se articulează în planul semantic, sintactic şi narativ” [33, p. 9]. Privit sub aspectele menționate, limbajul facilitează exprimarea realității sociale, fie la nivel lexical, fie la nivel semantic, eliberând, în consecință, cuvintele de sub constrângerile sintactice.

Zima propune o teză care se vrea o sociologie a textului polisemantic, o depăşire a dihotomiei formă-conținut. Operând o distincție între sensul social al procesului de producere şi cel de receptare (transformare) a textului original, el contribuie la explicarea genezei operei şi pune în lumină grupul social respectiv. Dat fiind că literatura este

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

în acelaşi timp autonomă, dar şi dependentă de evoluţia socioeconomică, semnele lingvistice devin obligatoriu polisemantice într-un anume context literar. Funcţia literaturii nu este de a propaga idei, nici de a descrie fidel realitatea, ci să critice şi să transforme realitatea, descriind-o. Prin urmare, textul literar nu poate fi monosemic şi nu poate fi redus la o reflecţie pur mimetică.

Privit ca formă a limbajului social, textul posedă trăsături semantice, sintactice, narative. De asemenea, el are o dimensiune dinamică care se structurează în planul narativ unde se articulează ca element discursiv, ca punere în discurs. Totodată, Zima subliniază că sociolectele sunt „un ansamblu de colectivităţi, mai mult sau mai puţin antagoniste, care comunică în limbile ce pot intra în conflict" [33, p. 134]. Privite sub acest aspect, sociolectele devin un fel de sublimbaje, recognoscibile prin variaţiile semantice care se opun unele altora. „Fiecare colectivitate socială, fie ea politică, religioasă sau profesională uzitează un vocabular particular care o distinge de alte grupări lingvistice" [32, p. 71]. De aceea, trebuie consemnat faptul că anumite limbaje sunt tipice pentru anumite structuri sociale: fiecare categorie socială se exprimă într-un limbaj specific, dar a nu se confunda cu jargoanele.

Aportul lui Henri Mitterand vizează în linii generale elementele pretextuale ale actului de producere a operei, adică notiţele, experienţele, observaţiile de până la actul final al scrierii, dar şi prefeţele, care au rolul de a explica opera propriu-zisă. Întrebat, într-un interviu, care sunt relaţiile între genetică şi sociocritică, el afirmă că: „Sociocritica este, în primul rând, construită efectiv pe studiul produselor finite, a textelor publicate" [34, p. 59]. Pentru a analiza geneza operei nu trebuie să luăm în calcul doar ceea ce este explicit în raporturile dintre societate şi text: ideologie, structuri etc. Considerând romanul un gen de enunţ enciclopedic, un loc unde iau formă luptele ideologice, procesul de textualizare şi estetizare, Mitterand propune o lectură sociocritică care ar dezvălui dubla funcţie a scriiturii romaneşti: consumatoare şi producătoare de ideologie. Potrivit lui, romanul este singurul tip de discurs în care mai multe voci antitetice, discordante se pot face auzite şi unde mai multe mesaje, uneori opuse, sunt posibile. „Nimic nu este neutru în roman, totul se raportează la un logos colectiv, totul reiese din confruntarea de idei care caracterizează peisajul intelectual al unei epoci" [35, p. 16]. Analizele lui Mitterand sunt importante şi pertinente nu doar pentru că relevă înscrierea discursului social în roman prin prisma procesului care deplasează accentul, tonalitatea, ecoul şi sensul, dar şi pentru că exaltă meritul sociocriticii ca demers specific.

Sociocritica cuprinde deci un spectru larg de viziuni, care încearcă să cuprindă multitudinea de aspecte şi să acopere alte genuri literare. Carenţele acestor intenţii rezidă totuşi în faptul că „substituie psihologia individuală a scriitorului sau studiul de factură sociologică prin literatura însăşi" [36]. În esenţă, ea este o perspectivă interdisciplinară, având tangenţe strânse cu sociologia literaturii, istoria culturală, analiza discursului etc., dar nu o face pentru a se contopi cu ele, ci pentru a-şi împrumuta instrumentarul metodologic necesar definirii obiectului său de studiu. În procesul de lectură socio-istorică a textului: intertextul, interdiscursul, dialogismul, formele discursive devin inerente unui astfel de demers.

BDD-A27572 © 2017 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

Referințe bibliografice

1. Nadia Fatima Zohra Satal, *Symboles et société: vers une inteprétation socio-symbolique du roman*, http://www.memoireonline.com/01/14/8500/m_Usage-des-symboles-dans-Syngue-Sabour-Pierre-de-Patience-dAtiq-Rahimi10.html

2. Pierre Barbéris, *Introduction aux méthodes critiques pour l'analyse littéraire*, Dunod, Paris 1999.

3. GREMLIN, *Sociocritique, méditations et interdisciplinarité*, http://orbi.ulg.ac.be/bitstream/2268/31822/1/gremlin.pdf

4. Pierre Popovic, *La sociocritique. Définition, histoire, concepts, voies d'avenir*, Pratiques, nr. 151/152, décembre 2011. În: Columna, nr. 2, 2013, revistă a Asociației cultural-științifice „Dimitrie Ghika-Comîneşti".

5. Laurence Rosier, *Analyse du discours et sociocritiques. Quelques points de convergence et de divergence entre des disciplines hétérogènes*, Littérature, vol. 140, nr. 4, 2005.

http://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_2005_num_140_4_1908

6. Ruth Amossy, Claude Duchet, *Entretien avec Claude Duchet*, Littérature, nr. 140, 2005.

7. Adama Samake, *La Sociocritique: enjeux théorique et idéologique*, Éditions Publibook, Paris, 2013.

8. Yan Hamel et Olivier Parenteau, *Pour la sociocritique: l'École de Montréal*, Spirale 223, novembre-décembre 2008.

9. CRIST, *Manifeste*, http://www.site.sociocritique-crist.org/p/manifeste.html

10. Ion Plămădeală, *Opera ca text. O introducere în ştiința textului*, Prut Internațional, 2002.

11. Patrick Charaudeau şi Domnique Maingueneau, *Dictionnaire d'analyse du discours*, Editions du Seuil, 2002.

12. Violeta-Mariana Grigorică, *Discursul de dincolo de text.* În: Columna, revista Asociației cultural ştiințifice „Dimitrie Ghika-Comăneşti", nr. 2, 1913 (profvio-ste@yahoo.com).

13. Régine Robin, *Extension et incertitude de la notion de littérature* în Marc Angenot, *Théorie littéraire. Problèmes et perspectives*, Paris, PUF, 1989.

14. Marc Angenot, 1989, *Un etat du discours social*, Longueuil, Le Préambule, 1989.

15. Claude Duchet, *La sociocritique dans l'histoire*, RHLF, Colloque du Centenaire, 1994.

16. Claude Duchet, *Pour une sociocritique ou variations sur un incipit*. În revista Littérature, nr 1, 1971, http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/litt_0047 4800_1971_num_1_1_2495

17. Olivier Bara, *Lectures sociocritiques du théâtre*. În revista: Études Littéraires, 43/3 (2012), http://www.erudit. org/revue/etudlitt/2012/v43/n3/1016844ar.pdf

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)

18. Laurence Rosier, *Analyse du discours et sociocritique. Quelques points de convergence entre des disciplines hétérogène*s, http://www.persee.fr/web/ revues/home/ prescript/article/litt_0047-4800_2005_num_140_4_1908

19. Edmond Cros, *La sociocritique*, L'Harmattan, Paris, 2003.

20. Edmond Cros, *Théorie et Pratique sociocritiques. Études sociocritiques*, CERS, Montepellier, 1986.

21. Marc Angenot, *Pour une théorie du discours social*, Littérature, nr. 70, mai 1978.

22. Marc Angenot et Régine Robin, *L'inscription du discours social dans le texte littéraire*, Sociocriticism, Vol. 1, nr. 7, juillet 1985.

23. Marc Angenot, *Que peut la littérature?*, Sociocritique Littéraire et Critique du discours social, La politique du texte – Enjeux sociocritiques, Lille, Presse Universitaires de Lille, 1992.

24. Régine Robin, *Propositions sociocritiques et flâneries dans les mégapoles contemporaines*// *Actualité de la sociocritique*, Sous la direction de Patrick Maurus, L'Harmattan, 2013.

25. Christine Dupuit, *Pour une sociologie de la littérature*, Cahiers de l'institut de recherches marxistes, avril, mai, juin, 1989, nr. 31.

26. Régine Robin, *Pour une socio-poétique de l'imaginaire social* // Claude Duchet, *La politique du texte. Enjeux sociocritiques*, Presses Universitaires de Lille, Lille 1992.

27. Pierre Popovic, *Situation de la sociocritique – L'École de la Montréal*, Spirale 223, novembre-décembre, 2008.

28. Marc Angenot, *Centre interuniversitaire d'analyse du discours et de socio-critique des textes,* Revue de synthèse, IV, nr. 2, avril-juin 1991.

29. André Belleau, *La démarche sociocritique au Québec*, Voix et images, vol. VIII, nr. 2, 1983.

30. Jean-Michel Adam et Ute Heidmann, *Sciences du texte en dialogue. Analyse de discours et interdisciplinarité* // *Sciences du texte et analyse du discours. Enjeux d'une interdisciplinarité*, Éditions Slatkine Érudition, Genève, 2005.

31. Pierre Zima, *Le sociolecte dans la fiction et dans la théorie*, Sociocriticism, vol. V, 2, nr. 10, 1989.

32. Pierre V. Zima, *Texte et société. Perspectives sociocritiques*, L'Harmattan, Paris, 2011.

33. Pierre Zima, *Manuel de sociocritique*, Paris, L'Harmattan, 2000.

34. Henri Mitterand, *Critique genetique et sociocritique*, Entretien avec Pierre-Marc de Biasi et Anne Herschberg-Pierrot // Genesis, nr. 30, https://genesis.revues.org/121

35. Henri Mitterand, *Le discours du roman*, PUF, Paris, 1980.

36. *Les conditions de productions et d'existence*, http://www.socio- critique.com/fr/ theorie/sc_theorie1.htm

BDD-A27572 © 2017 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:34 UTC)